

Sygn. akt III AUa 185/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 października 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jolanta Hawryszko
Sędziowie:	SSA Zofia Rybicka - Szkibiel SSA Urszula Iwanowska (spr.)
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 6 października 2015 r. w Szczecinie

sprawy (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

przy udziale zainteresowanych I. N., K. R. (1), H. H., R. H., R. G., G. R., E. N.

o ustalenie obowiązku ubezpieczenia społecznego, podstawę wymiaru składek

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 8 października 2014 r. sygn. akt VI U 1591/13

1. oddala apelację,

2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej.

SSA Urszula Iwanowska SSA Jolanta Hawryszko SSA Zofia Rybicka - Szkibiel

III A Ua 185/15

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S., w wyniku kontroli przeprowadzonej u płatnika (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. w dniu 25 lipca 2013 r. wydał decyzje, w których stwierdził, że pomoc socjalna udzielona w formie bonów towarowych, finansowana z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych i przyznana zainteresowanym: W. K. (1) (decyzja nr (...). (...)), I. N. (decyzja nr (...). (...)), K. R. (2) (decyzja nr (...). (...)), H. H. (decyzja nr (...). (...)), R. H. (decyzja nr (...). (...)), R. G. (decyzja nr (...). (...)), G. R. (decyzja nr (...). (...)), E. N.

(decyzja nr (...). (...)) w latach 2008-2009, stosownie do okresów zatrudnienia poszczególnych pracowników, nie miała charakteru socjalnego, w związku z czym należało ją uznać za przychód zainteresowanych wynikający ze stosunku pracy, który to przychód stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne w wysokościach wskazanych w decyzjach dotyczących poszczególnych zainteresowanych.

W odwołaniach od powyższych decyzji płatnik spółka (...) wniosła o ich zmianę i orzeczenie, że nie uwzględnia się w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia ubezpieczenie emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz zdrowotne wypłat z tytułu bonów towarowych finansowanych z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych na rzecz zainteresowanych zarzucając im:

- naruszenie art. 8 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych poprzez uznanie, że:

a) płatnik składek – spółka (...) przyznał ubezpieczonym świadczenie z funduszu w postaci bonów bez uprzedniej weryfikacji ich sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej, tj. z naruszeniem kryterium socjalnego, mimo tego, iż przedłożone w toku postępowania dokumenty wskazywały na zgoła odmienne fakty,

b) obowiązujące w spółce (...) w latach 2008-2009 kryterium dochodu brutto pracownika nie stanowi „kryterium socjalnego”,

c) nie dokonywano indywidualnej analizy sytuacji każdej uprawnionej do skorzystania z funduszu osoby;

- naruszenie art. 18, art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 81 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych w związku z § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, poprzez uznanie, że przekazane bony towarowe stanowiły przychód, który winien być wzięty pod uwagę przy ustalaniu podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz zdrowotne.

W odpowiedziach na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o ich oddalenie w całości z argumentacją jak w zaskarżonej decyzji, a nadto o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Postanowieniami z dnia 14 listopada 2013 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie połączył wszystkie powyższe sprawy do łącznego prowadzenia i wyrokowania.

Zainteresowani: H. Ż., A. S., R. Ż., R. Z. w pismach procesowych wnieśli o uwzględnienie zarzutów podniesionych przez płatnika i zmianę dotyczących ich decyzji zgodnie z wnioskiem pracodawcy

Wyrokiem z dnia 8 października 2014 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżone decyzje i ustalił, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne zainteresowanych R. G., H. H., R. H., W. K. (2), I. N., E. N., K. R. (1), G. R. jako pracowników zatrudnionych u płatnika składek (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. – nie stanowi wartość wydanych zainteresowanym w latach 2008-2009 bonów towarowych sfinansowanych z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych (punkt I) oraz zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. na rzecz płatnika (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. kwotę 480 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (punkt II).

Powyższe orzeczenie Sąd Okręgowy oparł o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

(...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w P. działa od 2005 r. W latach 2008-2010 liczba zatrudnianych pracowników była zmienna i wynosiła około 150 osób. Prezesem spółki od 2011 r. jest J. T.. W spółce istnieje Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych. Do końca 2009 r. w zakładzie obowiązywał Regulamin Gospodarowania Środkami Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych uzgodniony w dniu 1 marca 2004 r.

W § 2 ust. 1 tego regulaminu wskazano, że regulamin gospodarowania ZFŚS, jego wszelkie zmiany oraz coroczny preliminarz wymagają uzgodnienia z przedstawicielem pracowników wybranym przez załogę do reprezentowania jej interesów. Preliminarz funduszu na rok kalendarzowy jest załącznikiem do regulaminu. Prawo zgłaszania propozycji zmian w regulaminie oraz w corocznym preliminarzu wydatków z ZFŚS posiada pracodawca i przedstawiciel załogi. Zmiany te są wprowadzane w formie aneksu do regulaminu w trybie obowiązującym wprowadzanie regulaminu (ust. 2). Decyzje dotyczące sposobu podziału środków ZFŚS w ramach zatwierdzonego preliminarza rocznego oraz przyznawania indywidualnych świadczeń socjalnych poszczególnym osobom podejmuje dyrektor zarządzający i przedstawiciele załogi (ust. 3). Prawo interpretacji postanowień regulaminu oraz rocznego preliminarza wydatków ZFŚS posiada pracodawca, który dokonuje tego po zapoznaniu się ze stanowiskiem przedstawicieli załogi (ust. 4).

W § 3 wskazano, że wnioski w sprawie przyznania określonych rodzajów pomocy socjalnej należy składać w dziale kadr (ust. 1).

W § 6 wskazano, że posiadane środki funduszu mogą być przeznaczone na finansowanie:

1. Wypoczynku w formie:

a) dopłaty do skierowań na wypoczynek krajowy, zorganizowany w formie wczasów, kolonii dla dzieci i obozów młodzieżowy. Taka opłata obejmuje różnicę między faktyczną ceną skierowania a odpłatnością pracownika ustalaną corocznie w tabeli odpłatności i będzie odnoszona do przeciętnej ceny skierowania na wczasy krajowe, obowiązującej u organizatorów wypoczynku z terenu danego województwa, ze względu na siedzibę formy, na dany rok,

b) dopłaty do wypoczynku organizowanego przez pracowników firmy i inne osoby uprawnione – we własnym zakresie za okres nie krótszy niż 14 kolejnych dni kalendarzowych urlopu wypoczynkowego,

c) dopłaty do wypoczynku sobotnio-niedzielnego, w tym sfinansowanie kosztów grzybobrania organizowanego i finansowanego przez pracodawcę.

2. Działalności kulturalno-oświatowej, sportowej i turystycznej w formie:

a) dopłat do biletów wstępu do kin, teatrów, występów estradowych, koncertów, wystaw, imprez sportowych i rekreacyjnych, biletów wstępu na basen;

Uczestnictwo w powyższych formach działalności socjalnej może odbywać się na podstawie ogólnodostępnych abonamentów nabywanych przez pracodawcę na poszczególne rodzaje i formy działalności lub biletów jednorazowych uprawniających do uczestnictwa w wymienionych formach działalności socjalnej,

b) dopłat do krajowych wycieczek turystyczno-krajoznawczych – według zasad określonych dla odpłatności za wczasy zorganizowane.

3. Finansowanie pomocy rzeczowej i pieniężnej (w formie zapomóg) dla osób uprawnionych dotkniętych wypadkami losowymi lub znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej – przyznawanej jednorazowo lub okresowo (na okres 3 miesięcy, 6 miesięcy i 12 miesięcy) w zależności od potrzeb oraz możliwości finansowych ZFŚS. Pomoc rzeczowa może być udzielona w formie zakupu: lekarstw, artykułów żywnościowych, niektórych niezbędnych sprzętów domowych oraz podręczników szkolnych dla dzieci.

4. Pomocy mieszkaniowej w formie pożyczek na cele:

a) Uzupełnienia własnego wkładu budowlanego na mieszkanie spółdzielcze przydzielone na warunkach kolatorskiego lub spółdzielczego prawa do lokalu,

b) Pokrycia kosztów wykupu lokalu na własność,

- c) Uzpełnienia wkładu własnego na budowę domu jednorodzinnego bądź lokalu stanowiącego odrębną nieruchomość,
- d) Przystosowania mieszkań dla potrzeb osób o ograniczonej sprawności fizycznej,
- e) Adaptacji lokali na cele mieszkalne,
- f) Remontu i modernizacji mieszkań oraz domów jednorodzinnych.

W § 7 ust. 1 regulaminu z dnia 1 marca 2004 r. wskazano, że z usług i świadczeń finansowanych z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych mogą korzystać pracownicy zatrudnieni na podstawie umowy o pracę, w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu pracy, pracownicy przebywający na urloпах wychowawczych, pracownicy młodociani, zatrudnieni w celu przygotowania zawodowego oraz osoby zatrudnione na podstawie umów cywilnych, w tym umowy zlecenia, wykonujący o pracę nieprzerwanie co najmniej 30 dni.

W § 8 wskazano, że pomoc ze środków ZFŚS w pierwszej kolejności przysługuje osobom uprawnionym o niskim dochodzie na osobę w rodzinie, uprawniającym do otrzymania pomocy w oparciu o przepisy ustawy o pomocy społecznej, rodzicom i opiekunom wychowującym samotnie dzieci i mającym niski dochód na osobę w rodzinie, posiadającym rodziny wielodzietne (powyżej 4 osób) o niskim dochodzie na osobę w rodzinie, mającym dzieci, które ze względu na stan zdrowia wymagają specjalnej, kosztownej opieki i leczenia oraz wychowującym dzieci częściowo lub całkowicie osierocone o niskim dochodzie na osobę w rodzinie, osobom niepełnosprawnym.

Zgodnie z § 9 ust. 6 zdanie 4 pomoc rzeczowa lub finansowa przyznawana jest na wniosek zainteresowanych uprawnionych. Z wnioskiem takim może wystąpić także z własnej inicjatywy pracodawca lub grupa pracowników.

W § 10 regulaminu z dnia 1 marca 2004 r. wskazano, że przyznanie oraz wysokość dopłat z funduszu do usług i świadczeń socjalnych dla osób uprawnionych uzależnia się, zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy o ZFŚS od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej, a w przypadku pomocy mieszkaniowej – również od ich aktualnej sytuacji mieszkaniowej (ust. 1). Podstawę do ustalenia ulgowych świadczeń (z dopłatą z funduszu) stanowi dochód przypadający na osobę w rodzinie wykazany w oświadczeniu pracownika (faktyczną wysokość wszystkich dochodów uzyskiwanych przez wspólnie zamieszkujące i prowadzące gospodarstwo domowe osoby). Pracownik ubiegający się o pełnopłatne świadczenie zakupione ze środków ZFŚS nie ma obowiązku wykazywania dochodu. Do przyznania ogólnych świadczeń rzeczowych (paczki żywnościowe, bony towarowe) kryterium przyznawania świadczeń stanowi dochód brutto pracownika za ostatnie 3 miesiące poprzedzające przyznanie świadczenia (ust. 2). W sytuacjach szczególnie trudnej sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnione mogą ubiegać się o świadczenia i usługi bezpłatne (w całości finansowane z funduszu (ust. 3).

W latach 2008-2010 płatnik spółka (...) przyznawała pracownikom ze środków ZFŚS bony towarowe w związku ze zwiększonymi wydatkami pracowników w okresie Świąt Bożego Narodzenia oraz Świąt Wielkiej Nocy. Za każdym razem pracodawca za pośrednictwem przedstawicieli załogi ustalał z pracownikami, czy chcą otrzymać bony towarowe i w jakich sklepach chcieliby je realizować. Wszyscy pracownicy chcieli otrzymywać bony z okazji Świąt Bożego Narodzenia oraz Świąt Wielkiej Nocy. Środki z funduszu przeznaczano również na dofinansowanie wypoczynku, rekreacji sportowej, zakup opału, książek dla dzieci oraz udzielanie pożyczek mieszkaniowych oraz bezzwrotnych zapomóg.

W latach 2008-2010 warunki i kryteria przyznawania pomocy z funduszu socjalnego spółki w postaci bonów towarowych uzgadniała komisja socjalna, w skład której wchodził członek zarządu Z. B. oraz przedstawiciele załogi – G. R. i I. L. (1). Podstawowym kryterium wysokości bonów był poziom średniego wynagrodzenia brutto pracownika w spółce z trzech miesięcy poprzedzających święta. Członkowie komisji socjalnej uważali, że zapisy Regulaminu Gospodarowania Środkami Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych nie uzależniały wydawania bonów od złożenia pisemnych wniosków przez pracowników. Listy zawierające informacje o średniej wysokości wynagrodzeń pracowników były przygotowywane przez księgowość. W marcu i grudniu 2008 r., marcu i grudniu 2009 r. oraz

marcu i grudniu 2010 r. pracownicy byli dzielni na dwie grupy ze względu na przekroczenie lub nie określonego progu dochodu brutto. Pracownicy o niższych zarobkach otrzymywali bony o wyższej wartości, niż pracownicy o wyższych zarobkach. Pracodawca nie odbierał od pracowników oświadczeń o wysokości dochodów, ani o ich sytuacji materialnej. Oświadczenia o wysokości dochodów oraz sytuacji materialnej, pracownicy składali na potrzeby innych niż bony towarowe świadczeń ZFŚS.

W dniu 7 marca 2008 r. odbyło się zebranie w sprawie podziału środków ZFŚS w 2008 r. przy udziale członka zarządu spółki – (...) oraz przedstawicieli załogi - G. R. i I. L. (1). Zdecydowano ze środków funduszu sfinansować zakup bonów towarowych z okazji świąt Wielkanocnych. Wartość bonów została zróżnicowana w zależności od średniego dochodu pracownika z trzech miesięcy. I tak, pracownicy, których dochód brutto nie przekraczał 2.000 zł mieli otrzymać bony o wartości 190 zł, natomiast pracownicy, których dochód brutto przekraczał 2.001 zł mieli otrzymać bony o wartości 150 zł.

W dniu 3 grudnia 2008 r. odbyło się zebranie w sprawie podziału środków ZFŚS w 2008 r. przy udziale członka zarządu spółki – (...) oraz przedstawicieli załogi - G. R. i I. L. (1). Podczas zebrania zdecydowano ze środków funduszu sfinansować zakup bonów dla pracowników z okazji świąt Bożego Narodzenia. Wartość bonów została zróżnicowana w zależności od średniego dochodu pracownika z trzech miesięcy. I tak, pracownicy, których dochód brutto nie przekraczał 2.000 zł mieli otrzymać bony o wartości 170 zł, natomiast pracownicy, których dochód brutto przekraczał 2.001 zł mieli otrzymać bony o wartości 140 zł.

W dniu 3 marca 2009 r. odbyło się zebranie w sprawie podziału środków ZFŚS w 2009 r. przy udziale członka zarządu spółki – (...) oraz przedstawicieli załogi - G. R. i I. L. (1). Podczas zebrania zdecydowano ze środków funduszu sfinansować zakup bonów dla pracowników z okazji świąt Wielkanocnych. Wartość bonów została zróżnicowana w zależności od średniego dochodu pracownika z trzech miesięcy. I tak, pracownicy, których dochód brutto nie przekraczał 2.500 zł mieli otrzymać bony o wartości 180 zł, natomiast pracownicy, których dochód brutto przekraczał 2.501 zł mieli otrzymać bony o wartości 150 zł.

W dniu 13 listopada 2009 r. odbyło się zebranie w sprawie podziału środków ZFŚS w 2009 r. przy udziale członka zarządu spółki – (...) oraz przedstawicieli załogi - G. R. i I. L. (1). Podczas zebrania zdecydowano ze środków funduszu sfinansować zakup bonów dla pracowników. Wartość bonów została zróżnicowana w zależności od dochodu pracownika. I tak, pracownicy, których dochód brutto nie przekracza 2.500 zł mieli otrzymać świadczenie w wysokości 280 zł, natomiast pracownicy, których dochód brutto przekraczał 2.501 zł – w wysokości 150 zł.

Z okazji Świąt Wielkanocnych w 2008 r. płatnik przyznał 106 pracownikom bony towarowe o wartości 190 zł oraz 39 osobom o wartości 150 zł. Z okazji świąt Bożego Narodzenia w 2008 r. płatnik przyznał 121 pracownikom bony towarowe o wartości 170 zł oraz 39 osobom o wartości 140 zł. Z okazji świąt Wielkanocnych w 2009 r. płatnik przyznał 115 pracownikom bony towarowe o wartości 180 zł oraz 36 osobom o wartości 150 zł. Z okazji świąt Bożego Narodzenia w 2009 r. płatnik przyznał 104 pracownikom bony towarowe o wartości 280 zł oraz 37 osobom bony o wartości 150 zł.

Zarobki zatrudnionych u płatnika pracowników nie były wysokie, w większości oscyływały w granicach minimalnego wynagrodzenia. Jedynie zarobki nielicznych pracowników przekraczały te kwoty. W zależności od średniego dochodu brutto z trzech miesięcy poprzedzających wydanie bonów i stosownie do progu ustalonego każdorazowo przez komisję socjalną:

- E. N. w marcu 2008 r. otrzymała bon o wartości 190 zł, w grudniu 2008 r. otrzymała bon o wartości 170 zł, a w kwietniu 2009 r. otrzymała bon o wartości 180 zł;
- G. R. w marcu 2008 r. otrzymała bon o wartości 190 zł, w grudniu 2008 r. otrzymała bon o wartości 170 zł, w kwietniu 2009 r. otrzymała bon o wartości 180 zł, a w grudniu 2009 r. otrzymała bon o wartości 280 zł;
- R. G. w marcu 2008 r. otrzymał bon o wartości 150 zł;

- R. H. w marcu 2008 r. otrzymał bon o wartości 150 zł, w grudniu 2008 r. otrzymał bon o wartości 170 zł;
- H. H. w marcu 2008 r. otrzymała bon o wartości 190 zł, w grudniu 2008 r. otrzymała bon o wartości 170 zł, w kwietniu 2009 r. otrzymała bon o wartości 180 zł, a w grudniu 2009 r. otrzymała bon o wartości 280 zł;
- W. K. (2) w marcu 2008 r. otrzymała bon o wartości 190 zł, w grudniu 2008 r. otrzymała bon o wartości 140 zł, w kwietniu 2009 r. otrzymała bon o wartości 150 zł, a w grudniu 2009 r. otrzymała bon o wartości 280 zł;
- I. N. w marcu 2008 r. otrzymała bon o wartości 190 zł, w grudniu 2008r. otrzymała bon o wartości 170 zł, w kwietniu 2009 r. otrzymała bon o wartości 180 zł, a w grudniu 2009r. otrzymała bon o wartości 280 zł;
- K. R. (2) w grudniu 2008 r. otrzymała bon o wartości 170 zł, w kwietniu 2009 r. otrzymała bon o wartości 180 zł, a w grudniu 2009 r. - bon o wartości 280 zł.

Na podstawie ustalonego stanu faktycznego oraz art. 4 pkt 9, art. 18 ust. 1 ustawy systemowej w związku z art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (j. t. Dz. U. z 2000 r., nr 14, poz. 176 ze zm.) oraz § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia, a także na podstawie art. 23 ust. 1 i 7 ustawy z dnia 23 stycznia 2003 r. o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ (Dz. U. nr 45, poz. 391) i art. 81 ust. 1 i 6 zastępującej tę ustawę ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach z opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych Sąd Okręgowy uznał odwołania w całości za uzasadnione. Jednocześnie sąd ten dokonał analizy przepisów ustawy o zfśś – jej art. 2 ust. 1 pkt 1, art. 8 ust. 1 i 2, mając na uwadze orzecznictwo Sądu Najwyższego w omawianym zakresie.

Sąd pierwszej instancji miał na uwadze, że okoliczności faktyczne sprawy w zasadzie były między stronami bezsporne. Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie kwestionował faktu, że środki objęte przedmiotowymi decyzjami pochodziły z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych i miały charakter bonów towarowych, ani nie negował okoliczności, że wartość bonów przyznawanych poszczególnym pracownikom była zróżnicowana. W ocenie ZUS wypłaty z funduszu nie miały jednak charakteru socjalnego, na co wskazywać miał fakt, że pracodawca przed ustaleniem wysokości bonów dla poszczególnych pracowników nie badał szczegółowo ich sytuacji życiowej i rodzinnej, od której uzależniać powinien wysokość wypłacanych świadczeń.

Analizując stan faktyczny sprawy Sąd Okręgowy oparł się przede wszystkim na dokumentach zgromadzonych w aktach przeprowadzonej przez ZUS kontroli, w szczególności regulaminie ZFŚS, protokołach zebrań komisji socjalnej i listach wypłat bonów. Autentyczność tych dowodów nie była w niniejszej sprawie kwestionowana i nie budziła wątpliwości Sądu, stąd też sąd ten uznał, że jest to wiarygodny materiał dowodowy. Nadto sąd meriti przeprowadził dowód z zeznań świadków J. D. i I. L. (2) i ocenił je jako wiarygodne, albowiem ich treść była spójna i korespondowała z dokumentami zgromadzonymi w sprawie.

Sąd Okręgowy podkreślił, że skoro w niniejszym postępowaniu bezspornym pozostawało, że w okresie objętym zaskarżonymi decyzjami organu rentowego płatnik wydawał nieodpłatnie pracownikom bony towarowe, w tym między innymi, W. K. (1), I. N., K. R. (2), H. H., R. H., R. G., G. R., E. N., a źródłem finansowania tych świadczeń były środki zgromadzone w Zakładowym Funduszu Świadczeń Socjalnych (czego organ rentowy nie negował), to środki te nie podlegały oskładkowaniu. Sytuacja byłaby odmienna jedynie w przypadku, gdyby wypłaty te miały na celu obejście prawa tzn. formalnie byłyby wypłacane ze środków pochodzących z Funduszu, ale faktycznie nie znajdowałyby żadnego uzasadnienia w świetle przepisów ustawy o zakładowym funduszu środków socjalnych.

W ocenie sądu pierwszej instancji w niniejszej sprawie płatnik wykazał, że sporne świadczenia miały charakter socjalny stanowiąc pomoc materialną dla pracowników w związku ze zwiększonymi wydatkami w okresie świąt Bożego Narodzenia oraz świąt Wielkiej Nocy. Przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, że w marcu i grudniu 2008 r., marcu i grudniu 2009 r. oraz marcu i grudniu 2010 r. wysokość tych świadczeń finansowanych z ZFŚS była zróżnicowana i uzależniona od wysokości wynagrodzenia osiąganego u płatnika składek – zgodnie z zapisem § 10 pkt 2 zd. 3 Regulaminu gospodarowania środkami ZFŚS. Na mocy § 10 pkt 1 Regulaminu przyznawanie i wysokość dofinansowania z Funduszu do usług i świadczeń socjalnych dla osób uprawnionych uzależnione było od

sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracowników. W § 10 pkt 2 zastrzeżono jednak, że do przyznania ogólnych świadczeń rzeczowych (paczki żywnościowe, bony towarowe) kryterium przyznawania świadczenia stanowi dochód brutto pracownika za ostatnie 3 miesiące poprzedzające przyznanie świadczenia.

Dalej Sąd Okręgowy podkreślił, że płatnik składek w latach 2008-2010 przyznał pracownikom bony towarowe z okazji świąt Wielkanocnych i świąt Bożego Narodzenia. Podstawą przyznania bonów była wspólna decyzja zarządu oraz przedstawicieli załogi (komisji socjalnej) spisana w formie protokołu określającego kryteria przyznawania bonów. I tak, w marcu 2008 r. pracownicy zostali podzieleni na dwie grupy – w zależności od średniego wynagrodzenia. Pracownicy, którzy zarabiali do 2.000 zł mieli otrzymać bony o wartości 190 zł, natomiast ci pracownicy, którzy zarabiali powyżej 2.001 zł mieli otrzymać bony o wartości 150 zł. W grudniu 2008 r. pracownicy, którzy zarabiali do 2.000 zł mieli otrzymać bony o wartości 170 zł, natomiast ci pracownicy, którzy zarabiali powyżej 2.001 zł mieli otrzymać bony o wartości 140 zł. W marcu 2009 r. pracownicy którzy zarabiali do 2.500 zł mieli otrzymać bony o wartości 180 zł, natomiast ci pracownicy, którzy zarabiali powyżej 2.501 zł mieli otrzymać bony o wartości 150 zł. Natomiast w grudniu 2009 r. pracownicy, którzy zarabiali do 2.500 zł mieli otrzymać bony o wartości 280 zł, natomiast ci pracownicy, którzy zarabiali powyżej 2.501 zł mieli otrzymać bony o wartości 150 zł. W ocenie Sądu Okręgowego przyjęty przez komisję socjalną wskaźnik w postaci prognozy finansowego różnicującego wysokość świadczeń stanowił kryterium jasne, czytelne i co najważniejsze łatwe do zweryfikowania. W tym stanie rzeczy kryterium dochodowe poszczególnych grup pracowników stawało się realną i uchwytną przesłanką różnicowania wysokości bonów świątecznych. Pracownicy dzieleni byli na grupy - w zależności od wysokości wynagrodzenia. Tym samym ten, kto zarabiał mniej dostawał świadczenia z ZFŚS o wyższej wartości, a ten kto zarabiał więcej otrzymywał świadczenie o niższej wartości.

Następnie Sąd Okręgowy wyjaśnił, że fakt, iż pracodawca ustanowił w przypadku bonów tylko jedno kryterium, od którego zależała wysokość bonów poszczególnych pracowników – chociaż każdorazowo było to kryterium istotne i dające wyobrażenie o sytuacji materialnej poszczególnych pracowników – jak i okoliczność, iż różnice w wysokości przyznawanych świadczeń były niezbyt duże oraz że płatnik nie zróżnicował wysokości wszystkich przyznanych bonów, np. wypłacając każdemu pracownikowi inną kwotę, a jedynie zróżnicował ich wysokość w pewnych grupach, nie może w ocenie tego Sądu przemawiać na niekorzyść pracodawcy, skoro ustawa zfsś ani nie przewiduje szczegółowych kryteriów, według których przyznawane mają być świadczenia z funduszu, ani też nie określa progów finansowych, czy wysokości świadczeń w poszczególnych sytuacjach bytowych osób uprawnionych. Zdaniem sądu meriti charakter bonów towarowych, jako dodatkowego wsparcia w okresach zwiększonych obciążeń budżetów rodzinnych, z istoty rzeczy wymusza na pracodawcy – w szczególności w sytuacji, gdy zatrudnia on dość znaczną liczbę pracowników – zbiorczą, ogólną ocenę sytuacji materialnej poszczególnych pracowników. Oczywistym jest, że przy liczbie ok. 150 osób zatrudnionych u płatnika, niemożliwym byłoby w krótkim okresie (na tyle by dysponować aktualnymi informacjami dotyczącymi sytuacji bytowej wszystkich pracowników) przeanalizować sytuację materialną i życiową wszystkich zatrudnionych. Tym samym różnicując wysokość bonów płatnik słusznie opierał się na obiektywnych danych obrazujących stan majątkowy pracowników, takich jak uzyskiwane wynagrodzenie. Pracownicy będący w wyjątkowo trudnej sytuacji bytowej, mogli natomiast składać wnioski o dodatkowe indywidualne świadczenia z funduszu. O zastosowaniu właściwego kryterium – w ocenie sądu meriti – świadczy też okoliczność, że pracownicy domagali się wydania bonów i nie zgłaszali żadnych zastrzeżeń co do zasad ich rozdziału. Organ rentowy nie wykazał także żadnej sytuacji, by bon o wyższej wartości otrzymał pracownik znajdujący się w lepszej sytuacji materialnej od osób, które otrzymały bony o niższym nominale.

Sąd pierwszej instancji zwrócił przy tym uwagę, że z treści zeznań świadków J. D., I. L. (2) wynika, iż od samego początku obowiązywania Regulaminu stosujący go uważali, że bony towarowe są szczególnego rodzaju świadczeniami rzeczowymi, których wysokość zależy od średniego dochodu brutto pracownika z okresu trzech miesięcy poprzedzających ich wydanie. Zapis § 10 pkt 2 zdanie 3 interpretowany był w taki sposób, że wydanie tego „ogólnego świadczenia rzeczowego” nie musi poprzedzać wniosek o przyznanie świadczenia. Zasadność takiej wykładni potwierdza zwłaszcza wskazany powszechny charakter świadczenia (w odróżnieniu od pomocy rzeczowej uregulowanej w § 6 pkt 3) oraz okoliczność, iż co roku z pracownikami uzgadniano, czy są zainteresowani otrzymaniem

bonów oraz w jakich sklepach chcieliby je realizować. Nadto z zeznań powołanych świadków wynika, że wszyscy pracownicy wyrażali chęć otrzymania bonów, a w świetle zasad doświadczenia życiowego fakt ten sąd uznał za bardzo wiarygodny.

Jednocześnie sąd pierwszej instancji podkreślił, że nie może działać na niekorzyść pracodawcy fakt, iż przed przyznaniem bonów w określonej kwocie, płatnik nie odbierał od pracowników pisemnych oświadczeń o ich stanie rodzinnym oraz o sytuacji osobistej. Sąd zwrócił bowiem uwagę, że w art. 8 ustawy zfsś mowa jest wyłącznie o tym, że przyznawanie ulgowych świadczeń i wysokość dopłat z funduszu powinno być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby korzystającej z funduszu. Przepis ten jest zatem dosyć ogólnikowy, a ustawodawca nie określił formy w jakiej pracodawca zobligowany jest weryfikować sytuację rodzinną, materialną i życiową swoich pracowników, ani też nie przesądził o najważniejszym dla tej oceny kryterium, pozostawiając tę kwestię dyspozycji pracodawcy i pracowników. Przepisy wspomnianej ustawy nie zawierają żadnych konkretnych wskazań dotyczących sposobu gromadzenia informacji o stanie majątkowym, sytuacji rodzinnej czy dochodach osób uprawnionych (w szczególności przepis ten nie wprowadza zaś obowiązku składania przez pracowników stosownych oświadczeń w formie pisemnej). Zatem według sądu meriti, nie można wywodzić z niego, że w każdej sytuacji, gdy wypłata bonów nie jest poprzedzona zebraniem pisemnych oświadczeń o sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej, to świadczenia wypłacane z Funduszu tracą przymiot pomocy socjalnej. Sąd podkreślił także, że gdyby ustawodawca uważał, iż jedynym słusznym kryterium przyznawania świadczeń jest wysokość dochodu na członka rodziny, to zapewne znalazłoby to wyraz w zapisach ustawy zfsś.

Dalej Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że również Sąd Apelacyjny w Szczecinie konsekwentnie stoi na stanowisku, iż jeżeli świadczenia w postaci bonów były wydatkowane ze środków zgromadzonych na rachunku ZFŚS z przeznaczeniem na cel socjalny, to nie podlegają one oskładkowaniu w myśl § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia z 1998 r. W szczególności nie przesądza o tym przyznawanie ulgowych świadczeń całej załodze pracowniczej. Również zaniechanie przez pracodawcę egzekwowania od pracowników składania oświadczeń o uzyskanych zarobkach, wobec gromadzenia wiedzy na ten temat w innej formie nie dyskwalifikuje przyznawanych bonów świątecznych, jako świadczeń socjalnych nie podlegających oskładkowaniu (między innymi wyroki w sprawach: III AUa 567/12, III AUa 17/13, III AUa 76/13, III AUa 130/13, III AUa 102/13, III AUa 360/13). W wyroku z dnia 17 stycznia 2013 r., III AUa 647/12, Sąd Apelacyjny w Szczecinie wskazał, że analiza realności kryterium przyznawania świadczeń jest o tyle istotna, o ile budzi wątpliwości realizacja przez pracodawcę celu socjalnego świadczenia, natomiast brak dotrzymania przez pracodawcę ustalonych w regulaminie kryteriów przyznawania świadczenia, przy ewidentnej realizacji celu socjalnego świadczenia w żadnym razie nie może dyskredytować świadczenia i arbitralnie przesadzać o zaniechaniu realizacji celów socjalnych, a tym samym o wynagrodzeniowej naturze świadczenia.

Podsumowując Sąd Okręgowy wskazał, że zróżnicowana wysokość otrzymywanych z okazji świąt Bożego Narodzenia i świąt Wielkiej Nocy w latach 2008-2010 bonów, w kontekście postanowień obowiązującego w zakładzie regulaminu gospodarowania świadczeń socjalnych oraz protokołów z zebrań komisji socjalnej, prowadzą do aprobaty stanowiska odwołującego się, że płatnik wydawał pracownikom (w tym zainteresowanym) wskazane świadczenia wyłącznie w celach socjalnych dla zaspokojenia ich potrzeb wynikających ze znacznego zwiększenia wydatków związanych ze świętami z uwzględnieniem kryterium sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej uprawnionych. Co istotne z zebranego w sprawie materiału dowodowego w żaden sposób nie wynika, by wydawanie bonów miało na celu obejście przepisów o oskładkowaniu przychodów związanych z pracą. Finansowane z funduszu świadczeń socjalnych bono wydawane były bowiem tylko dwa razy w roku, ich wartość nie była znaczna, wydawane były w miesiącach poprzedzających święta, świadczenia te wydawano niezależnie od jakości i efektywności pracy.

Mając zatem na względzie, że bono towarowe finansowane były z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, a przy tym zgodnie z celem ustawy oraz w oparciu o kryterium socjalne ustalone w spółce i zmierzające do złagodzenia różnic w sytuacji bytowej poszczególnych pracowników, sąd pierwszej instancji zmienił decyzje ZUS i ustalił, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne zainteresowanych W. K. (1), I. N., K. R. (2), H. H., R. H., R. G., G. R., E. N. jako pracowników zatrudnionych u płatnika składek (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. – nie stanowi wartość wydanych zainteresowanym w latach 2008-2009 bonów towarowych sfinansowanych z Zakładowego

Funduszu Świadczeń Socjalnych. Następnie w oparciu o przepisy art. 98 § 1 i 3 w związku z art. 99 k.p.c. oraz § 11 ust. 2 w związku z § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. nr 163, poz. 1349) – sąd ten zasądził od organu rentowego na rzecz płatnika kwotę 480 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (60 zł x 8 spraw połączonych).

Z powyższym wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie w całości nie zgodził się Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który w wywiedzionej apelacji zarzucił mu:

- naruszenie prawa materialnego tj. art. 8 ust. 1 i 2 ustawy zfsś poprzez jego niewłaściwą wykładnię polegającą na uznaniu, że pracodawca może w utworzonym przez siebie Regulaminie Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych określić zasady przyznawani ulgowych świadczeń odmiennie niż wskazuje to przepis art. 8 ust. 1, tj. bez zastosowania kryterium socjalnego;

- naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie jednostronnej oceny zebranego materiału dowodowego i uznania, że świadczenia wypłacane przez płatnika z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych były wypłacane zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Podnosząc powyższe zarzuty apelujący wniósł o:

- zmianę przedmiotowego wyroku i oddalenie odwołania w całości,

- zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu skarżący, przywołując bogate orzecznictwo Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych na poparcie swojego stanowiska, między innymi podniósł, że bony towarowe były wypłacane przez płatnika pracownikom w różnych wysokościach, ale ich wysokość była uzależniona tylko od dochodu pracownika brutto za ostatnie 3 miesiące uzyskiwanych w związku z zatrudnieniem u płatnika. Pracownicy nie składali wniosków o wypłatę świadczeń i żadnych oświadczeń o swojej sytuacji materialnej. W ocenie organu powyższe kryterium zastosowane przez płatnika nie odzwierciedlało więc faktycznej sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby korzystającej z funduszu. Zdaniem apelującego dla odzwierciedlenia położenia socjalnego pracownika ważne było ilu członkom rodziny dochód ten ma zapewnić utrzymanie, jaka jego część przypada średnio na jednego członka rodziny oraz, czy nie zaistniały nadzwyczajne okoliczności życiowe powodujące, że pracownik ponosi większe koszty utrzymania rodziny.

Zdaniem skarżącego, twierdzenia płatnika, że sytuacja materialna pracowników była podobnie ciężka lub posiadał wiedzę na temat otrzymywania zasiłku rodzinnego są informacjami niewystarczającymi do prawidłowego przyznania należności z Funduszu. Doświadczenie życiowe pokazuje, że jest mało prawdopodobne, by dwie osoby uprawnione pozostawały w jednakowej sytuacji materialnej, życiowej i rodzinnej, a tylko taka (lub bardzo zbliżona) pozwala na przyznanie świadczeń w tej samej wysokości.

W świetle powyższej argumentacji zdaniem apelującego należy uznać że płatnik przyznał pracownikom w latach 2008-2009 dodatkowe świadczenia w postaci bonów świątecznych, nie badając ich sytuacji socjalnej co było niezgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy, a tym samym przychody te winny być uwzględnione w podstawie wymiaru, składek na ubezpieczenie społeczne.

W odpowiedzi na apelację (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w P. wniosła o jej oddalenie jako bezzasadnej i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego przed sądem drugiej instancji wskazując, że wbrew zarzutom apelacji w sprawie nie doszło do naruszenia przywołanych w niej przepisów, a co za tym idzie, nie ma podstaw do uznania apelacji za zasadną. Natomiast w ocenie płatnika rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego jest prawidłowe zarówno w zakresie ustaleń faktycznych jak i oceny prawnej sporu.

Sąd Apelacyjny rozważył, co następuje:

Apelacja okazała się nieuzasadniona.

Sąd Apelacyjny w całości podzielił ustalenia i rozważania Sądu Okręgowego dotyczące uznania, że świadczenia w postaci bonów finansowych z okazji Świąt Bożego Narodzenia oraz Świąt Wielkanocnych przyznawane pracownikom spółki z Funduszu Socjalnego, w tym ubezpieczonym R. G., H. H., R. H., W. K. (3), I. N., E. N., K. R. (1) i G. R. nie stanowiły podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne zainteresowanej. W tym zakresie Sąd Okręgowy przeprowadził postępowanie dowodowe, dokonując trafnych ustaleń i wyjaśniając tym samym wszystkie istotne okoliczności mające wpływ na rozstrzygnięcie sprawy. Sąd Apelacyjny podzielił zatem ustalenia faktyczne, jak również rozważania prawne Sądu Okręgowego, rezygnując jednocześnie z ich ponownego szczegółowego przytaczania (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 listopada 1998 r., I PKN 339/98, OSNAP 1999/24/776 i z dnia 22 lutego 2010 r., I UK 233/09, LEX nr 585720).

W odpowiedzi na zarzuty apelacji należy wskazać, że regulacja § 2 pkt 19 rozporządzenia jednoznacznie definiuje, że kwalifikacja prawna przychodu podlegającego wyłączeniu jest determinowana celem jego przeznaczenia oraz źródłem pochodzenia i nie definiuje żadnych innych przesłanek. Jeśli więc bony towarowe finansowane są ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zfsś, to nie są one wliczane do podstawy wymiaru składek, gdyż mieszczą się w dyspozycji tegoż przepisu. Wskazana podstawa materialnoprawna zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia przekonuje więc, że rzeczą organu rentowego jest przede wszystkim analiza celów socjalnych i źródeł ich finansowania. Wadliwe jest przy tym założenie, aby wskazany cel socjalny utożsamiać wyłącznie z określonymi kryteriami przyznawania świadczeń socjalnych, a przez to aby przyznać organowi rentowemu uprawnienie do weryfikacji kryteriów socjalnych przyjętych przez płatnika. Uprawnienie takie w żadnym razie nie wynika z przytoczonych podstaw prawnych. W przekonaniu Sądu Apelacyjnego obowiązujące w tej mierze regulacje (przede wszystkim cytowany § 2 pkt 19 rozporządzenia) wyraźnie sprowadzają uprawnienia kontrolne organu rentowego jedynie do ustalenia, czy istnieje w regulaminie ZFŚS podstawa sfinansowania bonusów, czy świadczenia te mają w istocie charakter socjalny oraz sprawdzenia, czy środki rzeczywiście pochodzą z funduszu świadczeń socjalnych. Stanowisko to jest konsekwentnie prezentowane w licznych orzecznictwie Sądu Apelacyjnego w Szczecinie, między innymi, w wyrokach z dnia 11 października 2012 r., III AUa 539/12; z dnia 4 grudnia 2012 r., III AUa 570/12, czy z dnia 17 stycznia 2013 r., III AUa 647/12.

Analiza zachowania pracodawcy realizującego cele socjalne powinna uwzględniać obowiązujące w tym względzie przepisy prawa pracy i powinna być prowadzona w każdym przypadku, który budzi wątpliwości. Ustawodawca w art. 94 pkt 8 k.p. nałożył na pracodawcę obowiązek zaspokajania w miarę posiadanych środków socjalnych potrzeb pracowników. Pracodawcy nie mają zatem bezwzględnego obowiązku prowadzenia działalności socjalnej na rzecz pracowników, gdyż przepisy Kodeksu pracy jedynie postulują prowadzenie takiej działalności, aby nie dopuścić do zupełnej dowolności w omawianym zakresie, obowiązek zaspokajania potrzeb socjalnych pracowników został warunkowo ujęty w ustawie o zfsś. Nie można pomijać, że zgodnie z intencją ustawodawcy zfsś jest dobrowolnym funduszem na poziomie zakładu pracy, którego podstawowym zadaniem jest sfinansowanie przez pracodawcę pomocy socjalnej między innymi na rzecz pracowników i ich rodzin. Art. 1 ust. 1 ustawy o zfsś określa zasady tworzenia w zakładach pracy zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, zwanego dalej „Funduszem”, i zasady gospodarowania środkami tego Funduszu, przeznaczonych na finansowanie działalności socjalnej organizowanej na rzecz osób uprawnionych do korzystania z Funduszu oraz na dofinansowanie zakładowych obiektów socjalnych, ale przy założeniu, że fundusz został uruchomiony. Bez wątplenia zatem pojęcie „socjalny” utożsamiane jest z zaspokajaniem potrzeb bytowych, materialnych i kulturalnych uprawnionych osób. Z kolei, zasady gospodarowania funduszem oznaczają sposób podejmowania decyzji związanych z wydatkowaniem środków finansowych i sposobem ich gromadzenia. Świadczenia socjalne nie są elementem stosunku pracy. Ze środków funduszu finansuje się zatem świadczenia nie wynikające z warunków wynagradzania za pracę oraz niezależne od wyników i jakości wykonywanej pracy. Ustawa o zfsś definiuje w art. 2 pkt 1, że działalność socjalna to usługi świadczone przez zakłady pracy na rzecz różnych form wypoczynku, działalności kulturalno-oświatowej, sportowo-rekreacyjnej, udzielanie pomocy materialnej - rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych umową. Definicja działalności socjalnej daje zatem pracodawcy możliwość wręczania ze środków

funduszu, między innymi, bonusów finansowych z okazji Świąt Bożego Narodzenia, czy Świąt Wielkanocnych z tytułu zwiększonych wydatków w tym okresie. Warunkiem umożliwiającym ich przyznanie jest zapisanie takich form pomocy w regulaminie funduszu oraz określenie trybu ich przyznawania (czy przyznanie następuje np. na wniosek osoby uprawnionej, czy też z inicjatywy pracodawcy), a to w myśl art. 8 ust. 1 i 2 ustawy o zffs, który stanowi, że przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu; Zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu, z uwzględnieniem ust. 1, oraz zasady przeznaczania środków Funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej określa pracodawca w regulaminie ustalonym zgodnie z art. 27 ust. 1 albo z art. 30 ust. 5 ustawy o związkach zawodowych. Pracodawca, u którego nie działa zakładowa organizacja związkowa, uzgadnia regulamin z pracownikiem wybranym przez załogę do reprezentowania jej interesów. Ustawa nie nakazuje pracodawcy formułowania określonych kryteriów, nie formułuje też procedury dysponowania środkami funduszu pozostawiając te kwestie dobrowolnej decyzji pracodawcy. Stawia jedynie wymóg uzależniania świadczeń z funduszu od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej oraz wymóg określenia zasad i warunków korzystania ze środków funduszu. Ustawa o zffs wyklucza bowiem tworzenie zasad podziału funduszu w sprzeczności z art. 8 ust. 1; jest to przepis bezwzględnie obowiązujący. Należy zatem podzielić pogląd reprezentowany w orzecznictwie powszechnym i Sądu Najwyższego, że brzmienie art. 8 ust. 1 ustawy o zffs nie upoważnia do przyznawania osobom uprawnionym prawa do świadczeń socjalnych w takiej samej wysokości. Przepis ten wyraźnie określa związek pomiędzy wartością przyznawanego świadczenia, a łącznie rozpatrywaną sytuacją życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej.

W niniejszej sprawie płatnik składek sprostał temu obowiązкови. Zgodnie z postanowieniami regulaminu ZFSS obowiązującego w spółce (...) w 2008 i 2009 roku, pracownicy otrzymywali świadczenia uzależnione od wysokości dochodu brutto.

Oczywistym jest, że zwiększone wydatki w okresach świątecznych dotyczą wszystkich pracowników, zatem przyznanie bonów finansowych każdemu zatrudnionemu na dzień 30 listopada 2008 r. i 2009 r. było zgodne z art. 8 ust. 1 cyt. ustawy o zffs.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 8 maja 2002 r., I PKN 267/01 (OSNP 2004/6/99) stwierdził, że „pracodawca nie narusza dóbr osobistych pracownika (art. 23 k.c., art. 47 i art. 51 ust. 1 i 2 Konstytucji), zobowiązując go zgodnie z postanowieniami regulaminu przyznawania zapomóg z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych do złożenia zaświadczenia o zarobkach uzyskiwanych u drugiego pracodawcy”, a w uzasadnieniu podniósł, że w ustawie „jest [...] zawarta zasada przyznawania ulgowych usług i świadczeń oraz dopłat z Funduszu według kryteriów o charakterze wyłącznie socjalnym, tj. uzależnionych co do zasady i wysokości od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Z tego zaś punktu widzenia nie może być obojętne to, czy i jakie dochody osiąga pracownik poza zakładem pracy, w którym ubiega się o świadczenie, oraz jaka jest sytuacja życiowa wszystkich członków jego rodziny, z którymi prowadzi wspólne gospodarstwo domowe. Jeżeli więc przyznawanie świadczeń jest uzależnione od wymienionych wyżej kryteriów, to oczywiste staje się, że sytuacja pracownika lub innej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu wymaga każdorazowo wyjaśnienia, ustalenia i oceny”. Sąd Apelacyjny zauważa jednak, że pracodawca ma prawo domagać się od pracownika udzielania informacji i odmowa ich udzielenia może skutkować nieprzyznaniem świadczenia (jeśli stanowi tak regulamin), bądź też skutkować może przyznaniem świadczenia w najniższej wysokości.

Sąd odwoławczy nie podzielił stanowiska apelującego, zmierzającego do wykazania jakoby Sąd Okręgowy dopuścił się naruszenia przepisów prawa materialnego, poprzez niezastosowanie art. 2 pkt 1 ustawy o zffs, który definiuje pojęcie działalność socjalna. Przede wszystkim, wbrew twierdzeniom apelującego, przepis ten nie daje pracodawcy uprawnienia do zweryfikowania, na jakie to poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej zainteresowany przeznaczył sporne świadczenie. Powołany przepis w zakresie wynikającym z przedmiotu sporu w niniejszej sprawie, stanowi jedynie, że działalność socjalna, to między innymi udzielanie pomocy materialnej - rzeczowej lub finansowej. Pomoc ta może przybrać postać bonusu finansowego. Sąd Apelacyjny stoi przy tym na stanowisku, że pracodawca nie dysponuje uprawnieniami do weryfikowania, jakie konkretnie produkty, bądź też usługi opłacił z wypłaconych

środków ich beneficjent. W niniejszej zaś sprawie poza sporem pozostaje okoliczność, że wydanie ubezpieczonym świadczeń było związane ze zwiększonymi wydatkami związanymi z okresem bożonarodzeniowym i wielkanocnym.

Należy przy tym podkreślić, że regulamin zfsś, obowiązujący w zakładzie płatnika, przewidywał przeznaczenie środków funduszu na cele związane ze Świątami Bożego Narodzenia i Wielkanocy wszystkim pracownikom. Przyznanie świadczeń uzależniono od wysokości otrzymywanych przez pracownika wynagrodzeń w okresie ostatnich 3 miesięcy poprzedzających przyznanie świadczenia.

W niniejszej sprawie płatnik wykazywał, że świadczenia wypłacane w latach 2008 i 2009 miały charakter socjalny, bowiem były przyznawane w okresie Świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocy, i stanowiły pomoc materialną dla pracowników. Przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, że wysokość spornych świadczeń wypłaconych z ZFŚS w marcu i grudniu 2008 r. oraz w marcu i grudniu 2009 r. była zróżnicowana i uzależniona od wysokości wynagrodzenia osiąganego u płatnika składek - zgodnie z Regulaminem ustanowionym w sposób przewidziany w powołanej ustawie. Ponadto, przyjęte przez Zarząd spółki oraz przedstawiciele załogi kryteria w postaci prognozy finansowej, który różnicował wysokość wypłacanych świadczeń, były kryteriami jasnymi, czytelnymi i co najważniejsze, łatwymi do zweryfikowania. W tym stanie rzeczy, kryterium dochodowe poszczególnych grup pracowników stawało się realną i uchwytą przesłanką różnicowania wysokości bonów świątecznych. Pracownicy byli dzieleni na grupy w zależności od wysokości wynagrodzenia. Tym samym ten, kto zarabiał mniej, dostawał najwięcej z funduszu, a ten, kto zarabiał więcej - otrzymywał mniej. Dodatkowo należy wskazać, że działający w spółce przedstawiciele załogi nie kwestionowali przyjętych zasad przydzielania bonów świątecznych, ich wysokości, jak i postanowień Regulaminu.

Wskazując na powyższe Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako nieuzasadnioną (punkt 1 sentencji wyroku).

O kosztach postępowania apelacyjnego, Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie przepisu art. 98 § 1 k.p.c. zgodnie, z którym strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu), przy czym Sąd rozstrzyga o kosztach w każdym orzeczeniu kończącym sprawę w instancji (art. 108 § 1 k.p.c.). Do celowych kosztów postępowania należy, między innymi, koszt ustanowienia zastępstwa procesowego, który w sprawach o świadczenia z ubezpieczenia społecznego, wynosi 60 zł, zgodnie z § 11 ust. 2 powołanego wyżej rozporządzenia.

Ustalając wysokość tych kosztów w postępowaniu apelacyjnym sąd odwoławczy miał na uwadze, że niniejsza sprawa jest jedną z wielu spraw z odwołania (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. o ustalenie podstawy wymiaru składek na skutek odmiennej oceny charakteru pomocy udzielonej ubezpieczonym ze środków zakładowego funduszu świadczeń socjalnych i mając na uwadze postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 2012 r., I UZ 17/12 (OSNP 2013/11-12/141) Sąd Apelacyjny odstąpił w części - ponad kwotę 120 zł - od obciążenia organu kosztami postępowania w drugiej instancji, na podstawie art. 102 k.p.c. We wskazanym orzeczeniu Sąd Najwyższy przyjął, że wydanie przez organ rentowy wielu decyzji dotyczących wysokości podstawy składek na ubezpieczenie społeczne osobno do każdego ubezpieczonego (pracownika tego samego pracodawcy) nie powinno przekładać się na zwielokrotnienie kosztów zastępstwa procesowego stron. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu powołanego orzeczenia wskazał, że konieczność rozdzielania spraw przez wydanie osobnych decyzji wobec każdego z ubezpieczonych o ustaleniu wysokości składek, które opłacić ma jeden płatnik, nie jest oczywista. Sąd Najwyższy przyjmował, że możliwe jest objęcie jednym wyrokiem wielu decyzji ustalających płatnikowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne zatrudnionych pracowników (por. postanowienie z dnia 17 kwietnia 2009 r., II UZ 12/09, OSNP 2010/23-24/301), rozbieżnie oceniając tylko dopuszczalność skargi kasacyjnej w takich sprawach (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2010 r., I UZ 29/10, z dnia 7 kwietnia 2010 r., I UZ 8/10 i z dnia 20 września 2010 r., I UZ 116/10 - niepublikowane). Jednocześnie Sąd Najwyższy podkreślił, że nadał znaczenie okoliczności wydania indywidualnych decyzji zwłaszcza przy ocenie zaistnienia szczególnego przypadku przewidzianego w art. 102 k.p.c. Wskazał, że wynikiem postępowania toczącego się w przedmiocie ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne pracowników jednego pracodawcy powinna być jedna decyzja skierowana do płatnika

składek, jako jedynego dłużnika. Wydanie wielu decyzji (dotyczących każdego zainteresowanego pracownika z osobna) jest zabiegiem czysto technicznym i nie powinno się przekładać na zwielokrotnienie kosztów pomocy prawnej udzielonej stronom. W takiej sytuacji nakład pracy pełnomocnika płatnika we wszystkich sprawach nie jest o wiele większy, niż gdyby prowadzona była jedna sprawa z udziałem wszystkich zainteresowanych. Taka niewspółmierność wysokości kosztów pomocy prawnej poniesionych przez stronę wygrywającą proces do stopnia złożoności sprawy i nakładu pracy pełnomocnika, przy uwzględnieniu przedmiotu sporu oraz przebiegu postępowania sądowego, przemawiała za uznaniem takiej sytuacji za wypadek szczególnie uzasadniony w rozumieniu art. 102 k.p.c.

Sąd Apelacyjny w całości podzielając powyższe stanowisko uznaje, że ma ono zastosowanie w niniejszej sprawie. Jednocześnie sąd odwoławczy przyjmując, że w sprawie zachodzi przedstawiony powyższej szczególny wypadek w rozumieniu art. 102 k.p.c. miał także na uwadze, że płatnik otrzymał orzeczenie zasądzające zwrot kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu przed Sądem Okręgowym. Mając na uwadze powyższe, sąd odwoławczy uznał, że w sprawie nie ma podstaw do mnożenia kolejnych kosztów na rzecz płatnika i wniosek spółki uwzględnił jedynie w wysokości stawki podstawowej za jedną sprawę prowadzoną przed Sądem Apelacyjnym odstępując od obciążenia organu kosztami tego zastępstwa w pozostałym zakresie. Wobec tego, zasądzono od organu rentowego na rzecz płatnika zwrot kosztów zastępstwa procesowego - 120 zł, zgodnie z § 12 ust. 1 pkt. 2 powołanego rozporządzenia – 120 zł (punkt 2 sentencji wyroku).

SSA Urszula Iwanowska SSA Jolanta Hawryszko SSA Zofia Rybicka-Szkibiel